

Openingswoord Rose monument, 8 oktober 2017. Willem Nicolaas Rose (1801-1877), 1839 tot 1858 stadsarchitect van Rotterdam en van 1858 tot 1867 rijksbouwmeester van Nederland.

Goedemiddag dames en heren, leden van de W.N. Rosestichting, de Bewonersorganisatie Scheepvaartkwartier. Ik ben Jantje Steenhuis, uw gemeentearchivaris en voorzitter van de Commissie van advies inzake straatnamen, kortweg gezegd de Straatnamencommissie. Deze commissie adviseert de wethouder, de wethouder van Buitenruimte, over nieuw te vergeven straatnamen in Rotterdam. Binnenkort wordt de commissie uitgebreid met gedenktekens. Dan wordt het de Commissie van advies inzake straatnamen en gedenktekens. Het is om beide functies, zowel als gemeentearchivaris van Rotterdam als voorzitter van de straatnamen- en gedenktekenscommissie dat ik hier met plezier voor u sta, bij de onthulling van het Rosemonument.

Archivarissen zijn ordelijke mensen. Ze houden van inventariseren, catalogiseren, ordenen, beschrijven en lijstjes maken. Ze kunnen het niet laten. Daarom heb ik een maand geleden ter gelegenheid van de onthulling van het gerestaureerde Stieltjesmonument een lijstje gemaakt van Rotterdamse beelden, die in Rotterdam zijn geplaatst ter nagedachtenis of eerbetoon aan Rotterdammers. Willem Nicolaas Rose staat niet op dat lijstje. Wel een latere collega van hem: G.J. de Jongh, directeur Gemeentewerken van 1879 tot en met 1910. Al een dag na zijn dood op 31 januari 1917, besloot de Rotterdamse gemeenteraad tot een gedenksteen ter nagedachtenis aan hem (financiering 's Jacob?). Bekende Rotterdamse kunstenaars kregen de opdracht. Ad van der Steur maakte het ontwerp en Jaap Gidding, Leendert Bolle en Henk Chabot voerden het uit. Zijn monument, weliswaar nog niet voltooid, werd in 1935 in het Museumpark onthuld.

Kijk ik verder op mijn lijstje dan zie ik daar twee andere ingenieurs uit de tweede helft van de 19^e eeuw: Thomas Johannes Stieltjes, ik noemde hem net al, de man die samen met Lodewijk Pincoffs zakelijk kansen zag op Feijenoord en met hem de sprong naar Zuid maakte, waar ze de Binnenhaven en de Entreporthaven bouwden en daarmee de grondslag legden voor de ontwikkeling van Rotterdam tot wereldhavenstad.

De andere ingenieur is Pieter Caland, de man van de Nieuwe Waterweg, die werd geopend in 1872 en waarmee de eerste stoot werd gegeven tot die ontwikkeling van Rotterdam tot wereldhavenstad. Voor hem werd 5 jaar na zijn dood, in 1907 een monument opgericht, naar een ontwerp van Henri Evers, bekend als architect van het stadhuis, en uitgevoerd door Arend Odé. Aanvankelijk kreeg het Calandmonument een plaats op het Van Hogendorpplein (nu het

Churchillplein), maar later werd het om verkeerstechnische redenen verplaatst naar het Scheepvaarkwartier, de Veerkade, hier vlakbij. U kent het ongetwijfeld allemaal.

Wat opvalt bij alle die monumenten, is dat alleen de hoofden van de heren worden getoond: G.J. de Jongh met een bronzen reliëf en face, Caland met een bronzen profiel, en ook Stieltjes met een profiel in de vorm van een relief in wit marmer.

En hiermee zijn de ingenieurs of de bouwmeesters op mijn lijstje op. Voor de goede orde moet ik bekennen dat er nou ook weer niet zoveel beelden van mensen zijn in Rotterdam. In totaal maar 56 tot op de dag van vandaag. Kijk je naar 19^e eeuwers dan gaat het slechts om 20 Rotterdamse personen, en dat is inclusief de 5 borstbeelden van Robert Jan Donker die hier vlakbij op de Veerhaven staan.

Wat opvalt bij Stieltjes, Caland en G.J. de Jongh is dat het initiatief voor een monument min of meer direct na hun dood is genomen. De vraag is dan waarom voor Rose zo'n dergelijk initiatief niet is genomen. Waarom was er toen geen gemeentebestuur of groep betrokken

Rotterdamers die voor hem opstonden? Want aan zijn grote belang voor de stad kan het niet gelegen hebben. We hebben het net van Lydia Lansink gehoord. Was het het debacle met de Boompjeskade? Die in de nacht van 8 op 9 juli 1854 deels instortte of was het zijn vertrek als rijksbouwmeester naar Den Haag, waar hij opnieuw een kapitale blunder beging door bij de restauratie van de Ridderzaal het houten Middeleeuwse dak te laten slopen? Of was hij al gewoon te lang de stad uit. Aan zijn karakter zal het in ieder geval niet gelegen hebben, want als mens werd Rose zelfs door zijn vijanden geroemd: "men kon Rose niet ontmoeten zonder door hem vooraf reeds ingenomen te worden, uiterlijk en karakter waren in hoge mate aangenaam", zo schreef een tijdgenoot.

Hoe dat ook zij, feit blijft dat Willem Nicolaas Rose met een beeld moest wachten tot het nieuwe Stadstimmerhuis dat in de jaren 50 verrees aan het Haagseveer. Op 18 mei 1954, op Opbouwdag, werd hij in dat gebouw, ter gelegenheid van het raadsbesluit van 100 jaar daarvoor tot uitvoering van het waterproject (aldus voor de stad een hoofdvoorwaarde scheppend voor haar moderne ontwikkelingen), geëerd met een plaquette, ontworpen door de Rotterdamse kunstenaar Adriaan van der Plas.

Wat Rose wel kreeg, en veel eerder dan in 1954, waren straatnamen en daarin stak hij de andere heren stadsarchitecten de loef af. Overigens niet Claes Persoons uit de 17^e eeuw, zijn vroegste ambtelijke voorganger voor zover bekend. Deze Claes Persoons werd eind 19^e, begin 20^e eeuw geëerd met een dam, een haven, een kade en een straat op Feijenoord.

Zijn directe voorganger als stadsarchitect daarentegen, Pieter Adams (1827-1838), heeft nooit een straat gekregen. En ook zijn opvolger, de eerste directeur van de dienst Gemeentewerken, Willem Anthony Scholten (1855-1861) kreeg geen straatnaam. Diens opvolger weer wel, Christiaan Bonifacius van der Tak (1861-1878). Hij was de man van de Willems- en Koningsbrug, de gemeentelijke drinkwaterleiding en vooral bekend van zijn straat: de Van der Takstraat op het Noordereiland.

Diens opvolger als opvolger van Gemeentewerken was de beroemde G.J. de Jongh, (directeur van 1879-1910) onder wiens leiding de Rijnhaven, de Maashaven en het gemeentelijk elektriciteitsnet tot stand zijn gekomen. U kent vast de G.J. de Jonghweg (1929) bij het Dijkzigtziekenhuis, nu het Erasmus MC.

G.J. de Jongh werd opgevolgd door Abraham Cornelis Burgdorffer (1862-1932), die tekende voor de aanleg van Spangen, Tussendijken, Tuindorp Vreewijk, de Waalhaven, de IJsselhaven, de Lekhaven en de Keilehaven. Deze Burgdorffer kreeg een bescheiden straat in Feijenoord in 1996.

En hoe zit dan met onze Willem Nicolaas Rose. Welnu dames en heren, hij spant de kroon: Met een Rosestraat, een 2^e Rosestraat, een Rose-spoorstraat, een Rosepark, een Rosebrug en een Rosetunnel, allemaal op Feijenoord. Het zijn niet de aanzienlijkste straten, maar hij heeft er wel zes! En het zal me niet verbazen als hij daarmee iedereen naar de kroon steekt.

Lydia Lansink heeft u net verteld over de verdiensten van Willem Nicolaas Rose. Zijn belang is evident. Hij was een briljant architect en stedenbouwkundige, zowel in theoretisch als in praktisch opzicht. Dat vindt u ook als bewonersorganisatie Scheepvaartkwartier ongetwijfeld ook, want U hebt bijgedragen aan het zichtbaar maken van Willem Nicolaas Rose in de openbare ruimte op een plek waar de persoon en de plek samenvallen, hier op de Westerkade. Als stadsarchivaris van Rotterdam word ik gelukkig van bewoners die zich inzetten voor de geschiedenis van hun stad, die hun omgeving belangrijk vinden, geïnteresseerd zijn in de geschiedenis ervan en zich er persoonlijk voor inzetten. Dat laat zien dat de belangstelling voor de geschiedenis diepgeworteld zit, de interesse voor het verhaal van de eigen omgeving groot is, en de betekenis daarvan voor het hier en nu en - de toekomst herkend wordt.

In dit geval geeft Rose de betekenis: W.N. Rose een welbespraakte, sterke en innemende man, met overtuigingskracht en een groot innovatief en oplossend vermogen. Een Rotterdammer van formaat. Eén van de grote vernieuwers in de 19e eeuw op het gebied van architectuurtheorie, bouwtechniek en civiele techniek. De architect van het ultramoderne Coolsingelziekenhuis, waar

mensen uit heel Europa naar kwamen kijken, en dat helaas bij het bombardement grotendeels verloren is gegaan, evenals veel van zijn werk. De geestelijk vader van het Waterproject dat zoveel heeft betekend voor de hygiëne in de stad en ons die prachtige singels zoals de Westersingel en de Noordersingel heeft nagelaten. De man van het ontwerp en de aanleg van het imposante Scheepvaarkwartier. Geboren in 1801 in Cheribon op Java als zoon van de resident en in 1877 overleden in Den Haag.

Zijn archief is via zijn oudste dochter Jeanne, die met een Molewater trouwde, de geneesheer-directeur van het Coolsingelziekenhuis, als Molewater-Rosearchief in het Rotterdams Stadsarchief terecht gekomen. Het is een prachtig bezit en een bijzonder archief omdat het met de honderden brieven van Rose een beeld geeft van alledaagse gebeurtenissen in zijn gezin en inzicht verschaft in zijn loopbaan en de mensen die daarin een rol speelden. In 1992 is er nog een aanvulling op gekomen, toen er tijdens de verhuizing van een erfgenaam van Rose een stapel vertrouwelijke stukken boven water kwam. Zijn werk, met tal van prachtige ontwerptekeningen, zijn ook terug te vinden in het archief van de Dienst Gemeentewerken. U bent uiteraard van harte welkom om deze stukken op de Hofdijk te komen bestuderen. Of misschien is het een idee om als bewonersorganisatie een keer het Stadsarchief te bezoeken. Dan verzorgen we een rondleiding voor u en leggen we de ontwerptekeningen van het Scheepvaarkwartier voor u klaar.

Terug naar het heden en de plaquette van Willem Nicolaas Rose. De originele plaquette van Adriaan van der Plas is door de verbouwing van het Stadstimmerhuis in de collectie van het Museum Rotterdam terechtgekomen. Vandaag onthullen we dezelfde plaquette, maar dan opnieuw gemaakt. Zou het een idee zijn om alsnog de originele plaquette in het nieuwe Stadstimmerhuis te plaatsen, of in De Rotterdam, waar de ambtenaren van Gemeentewerken nu gehuisvest zijn? Als u dat ook vindt, wil ik me daar met alle plezier voor inzetten.

Tot slot:

Het toeval wil dat Adriaan van der Plas, de ontwerper van de plaquette van Rose, ook binnenkort met een straatnaam wordt geëerd, in Hillegersberg. Ik ben er blij mee dat op deze wijze de geschiedenis - het verleden en het verhaal van de stad - zichtbaar en kenbaar wordt gemaakt. Want kennis van het verleden helpt ons om het heden te duiden, de stad te begrijpen en meer begrip voor elkaar te krijgen, en helpt ons richting te geven aan onze toekomst.

En dan nu echt tot slot: Lydia Lansink, de bewonersorganisatie Scheepvaartkwartier en de W.N. Rosestichting hebben zich enorm ingezet voor deze nieuwe plaque. Ik feliciteer hen graag met dit mooi resultaat. Mijn welgemeende felicitaties.